

Dr hab. Mirosław Kwieciński, prof. nadzw.
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
Katedra Zarządzania Informacją i Bezpieczeństwem w Biznesie

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pani magister Sylwii KRAWCZYŃSKIEJ
pt. „System bezpieczeństwa personalnego w Państwowej Straży Pożarnej”
napisanej na Wydziale Zarządzania Społecznej Akademii Nauk w Łodzi
pod kierunkiem naukowym dr hab. inż. Zbigniewa Ciekankowskiego, prof. PSW
oraz promotora pomocniczego dr. Andrzeja Marjańskiego

1. Uwagi wstępne

Przedstawiona treść merytoryczna rozprawy zawarta została na 316 stronach, obejmujących wstęp, pięć rozdziałów i zakończenie. W części uzupełniającej zawarto wykaz 196 pozycji cytowanej i wykorzystanej literatury, 11 aktów prawnych i dokumentów oraz 27 źródeł internetowych, z czego łącznie 47 (tj. 21 procent) stanowią opracowania w języku obcym. W części uzupełniającej znajdują się także spisy 87 rysunków i wykresów, 5 tabel oraz 3 załączników, włącznie z analizą danych statystycznych. W sumie rozprawa wraz ze spisem literatury, aktów prawnych, źródeł internetowych, rysunków i wykresów, tabel oraz treścią załączników liczy 681 stron, co stanowi niezwykle rzadki przypadek w postępowaniu promocyjnym.

Problematyka bezpieczeństwa personalnego w służbach mundurowych stanowi ciągle nowe zagadnienie dla poszukiwań badawczych. Autorka słusznie bowiem zauważa, że (cytuję ze Wstępu rozprawy na stronie 7) „... z powodu zmniejszającego się poczucia bezpieczeństwa personalnego zmienia się zaangażowanie w pracę, to jednak nie zostało do tej pory zbadane, jak umiejętne motywowanie może temu procesowi zaradzić w służbach mundurowych w Polsce.” Z tego też powodu, jako obszar ważnych dociekań wybrała Autorka słusznie Państwową Straż Pożarną ze względu na możliwość szerokich i reprezentatywnych badań. Szczegółowym zamiarem Autorki było poddanie weryfikacji badawczej roli komend w organizacji wysoce zhierarchizowanej, jako szczebla decydującego o sposobie stosowania narzędzi motywujących.

2. Tematyka rozprawy

Bezpieczeństwo personalne funkcjonariuszy służb stanowi istotny składnik odpowiedzialności struktur państwa w obszarze zachowania niezbędnego poziomu

bezpieczeństwa obywateli. Odnosi się to do każdego szczebla decyzji. Istotą troski władz publicznych jest ciągle doskonalenie istniejących rozwiązań w kierunku poszukiwania efektu synergii, mającego w sposób istotny przyczynić się do poprawy skuteczności podejmowanych działań.

Autorka, pozostając wierną przyjętej koncepcji badawczej, konsekwentnie dążyła do wskazania wielu istotnych determinant wpływających na kształt, przebieg i następstwa realizowanego procesu tworzenia systemu bezpieczeństwa personalnego w Państwowej straży Pożarnej w ramach przyjętych rozwiązań. Dążenia owe koncentrowały się zasadniczo na zbudowaniu przejrzystej oraz skutecznej poznawczo koncepcji badania złożonego zagadnienia poszukiwania rozwiązań doskonalenia sprawnego systemu bezpieczeństwa personalnego, wykazania, iż stanowi on niezwykle ważny warunek prawidłowego i skutecznego realizowania zadań w zakresie ratownictwa podejmowanych przez wyspecjalizowaną organizację. Ukoronowaniem takiego podejścia, a jednocześnie ośnową dociekań badawczych Doktorantki, było określenie własnego kompleksowego ujęcia w postaci koncepcji zmian o charakterze organizacyjno - funkcjonalnym.

Podjęta w rozprawie *tematyka* należy moim zdaniem do ważnych i aktualnych zagadnień związanych z racjonalizacją procesów zarządzania, zwłaszcza w kontekście rozwijających się burzliwie nurtów badawczych problematyki zarządzania zaangażowaniem, satysfakcją i zaufaniem oraz zarządzania bezpieczeństwem publicznym. Szczególnie istotnym jest, iż podjęte przez Autorkę badania dotyczą rozszerzania wiedzy o procesach pomiaru i oceny potencjału bezpieczeństwa w strukturach zarządzania kryzysowego w państwie. Jednocześnie podjęta problematyka, obok licznych wątków teoretyczno-poznawczych, zawiera wiele zagadnień aplikacyjnych, co traktuje się jako istotny element konstrukcji rozpraw doktorskich. Jak wynika zatem z powyższych stwierdzeń, *tematyka przyjęta w rozprawie jest poprawna, dobrze dobrana i prawidłowo sformułowana*, zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym. Stwierdzam, że spełnia ona tym samym wymóg stawiany rozprawom doktorskim.

3. Metodyka badawcza

Dla celów wyjaśnienia podjętego w pracy problemu badawczego posłużyła się Autorka zasadniczo opisową charakterystyką zjawisk i procesów, co stanowi uznaną w nauce metodykę. Zastosowanie jej uznaję za właściwe, głównie dlatego, że wyjaśniane zjawisko posiada charakter jakościowy i jako takie, trudno mierzalny w sposób bezpośredni.

W przypadku zastosowanej w rozprawie metodyki badawczej stwierdzam, że Autorka poświęciła temu zagadnieniu wystarczająco dużo uwagi.

Jako służące wyjaśnieniu i weryfikacji postawionej w rozprawie hipotezie badania empiryczne zrealizowane zostały w oparciu o wystarczająco szerokie w swym zakresie i dociekliwe informacje. Zebrane zostały one w formie materiału źródłowego w postaci statystyk. Obok wymienionej metodologii w odniesieniu do własnych badań empirycznych, dla realizacji celu rozwiązania podjętego problemu, Autorka posłużyła się studiami literatury, analizą statystyczną i opisową uzyskanych danych.

Przyjętą w recenzowanej rozprawie *metodykę badań*, uznaję zasadniczo za właściwą z punktu widzenia osiągnięcia zamierzonych przez Doktorantkę w rozprawie celów.

4. Hipoteza i cel rozprawy

Należy przyjąć, że *cele badawcze*, stawiane i weryfikowane w pracy, oraz *hipoteza* stanowią zawsze esencję rozprawy doktorskiej. Autorka sformułowała jeden główny cel pracy i dwa cele szczegółowe – poznawczy i pragmatyczny, a także jedną główną hipotezę badawczą oraz pięć hipotez szczegółowych, które stały się osnową konsekwentnie prowadzonego wywodu. Wysiłki badawcze Doktorantki koncentrowały się także wokół jasno określonego problemu - pytania badawczego oraz pięciu problemów - pytań szczegółowych. Uważam, że sformułowane przez Autorkę rozprawy problemy badawcze są logicznie ze sobą powiązane i wystarczająco nośne badawczo. Stąd też pozwalają na realizację głównego celu rozprawy jakim było ... *określenie czynników wpływających na budowanie poczucia bezpieczeństwa personalnego pracowników cywilnych i funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej*.

Do szczegółowych kwestii podjętych w rozprawie na tle jej celu zaliczam:

- scharakteryzowanie znaczenia bezpieczeństwa personalnego oraz zidentyfikowanie zakresu odpowiedzialności organizacji wobec pracowników,
- wykazanie istoty i znaczenia poszczególnych determinant bezpieczeństwa personalnego,
- scharakteryzowanie systemu bezpieczeństwa personalnego w wybranym obiekcie badań – Państwowej Straży Pożarnej,
- analizę wybranych determinant bezpieczeństwa personalnego funkcjonariuszy i pracowników cywilnych w organizacji Państwowej Straży Pożarnej,
- opis koncepcji organizacyjno-funkcjonalnego systemu bezpieczeństwa personalnego w Państwowej Straży Pożarnej.

Ważnym celem praktycznym rozprawy było wzbogacenie analizy bezpieczeństwa personalnego o nowe wskazania do dalszego doskonalenia istniejących rozwiązań. Analiza miała swój wymiar zarówno praktyczny, jak i teoretyczny, bowiem jej podstawą był własny koncepcyjny model zmian systemu bezpieczeństwa personalnego.

Wielce pomocnymi i cennymi w realizacji nakreślonego celu – z punktu widzenia *konstrukcji* rozprawy – były rozważania Doktorantki o charakterze ogólnym (rozdziały pierwszy i drugi). Decydujące natomiast były wyniki badań empirycznych zawarte w rozdziale trzecim, czwartym i piątym.

Powołując się zatem na wymogi stawiane rozprawom doktorskim, zarówno *problemy badawcze*, jak i stawiane w pracy *cele*, uznaję za *poprawnie sformułowane, tworzące łącznie zwartą, teoretycznie i empirycznie poprawną formułę naukową*, która pozwoliła Doktorantce wykazać się niezbędną wiedzą teoretyczną oraz znajomością reguł warsztatu badawczego.

5. Konstrukcja rozprawy

Lektura rozprawy wskazuje na jej ogólną poprawność. Sam układ rozprawy – składający się z pięciu rozdziałów jest logiczny i przejrzysty, właściwie realizuje zasadę przechodzenia *od ogółu do szczegółu*. W rozprawie – z punktu widzenia jej konstrukcji – można wyraźnie wyróżnić dwie zasadnicze części. Część pierwszą stanowi zwarte opracowanie o charakterze teoretyczno-metodycznym. Obejmuje ona teoretyczną analizę i ocenę podjętego przez Doktorantkę problemu badawczego. Opracowana jest ona w oparciu o wystarczającą znajomość i dobór literatury przedmiotu z zakresu teorii zarządzania organizacjami, zarządzania personelem, zarządzania informacją oraz podstaw teorii bezpieczeństwa. Na tę część rozważań Autorki składają się rozdziały I i II. Drugą część (rozdział III, IV i V) stanowią badania empiryczne. Zawiera ona wielowątkową analizę funkcjonowania systemu bezpieczeństwa personalnego w organizacji Państwowej Straży Pożarnej z perspektywy powiązań najważniejszych determinant. W części tej Doktorantka przedstawił szerokie możliwości praktycznej koncepcji wykorzystania potrzebnych zmian systemu bezpieczeństwa personalnego.

W rozdziale pierwszym Doktorantka, w sposób niekiedy nieco skrótowy, dokonała analizy istoty bezpieczeństwa personalnego w organizacji, poruszając m. in. takie zagadnienia jak: opis organizacji i jej form, istota bezpieczeństwa personalnego w organizacji, zarządzania zasobami ludzkimi jako fundamentu bezpieczeństwa personalnego oraz odpowiedzialności organizacji wobec pracowników. Jako ważne z punktu widzenia realizacji celu pracy są

charakterystyki dotyczące istoty bezpieczeństwa personalnego. W przypadku ostatniej z wymienionych charakterystyk, Autorka nie ujęła jednak najnowszych pozycji dotyczących kategorii bezpieczeństwa, chociażby prac Jerzego Stańczyka *Formułowanie kategorii pojęciowej bezpieczeństwa* (Poznań 2017), czy Juliusza Piwowarskiego *Nauki o bezpieczeństwie. Między kulturą bezpieczeństwa a studiami bezpieczeństwa* (Warszawa 2018). Brak tych pozycji, których lektura skłania do pogłębionej refleksji, powoduje pewną lukę badawczą, która w ujęciu Autorki sprowadza kategorię bezpieczeństwa personalnego momentami do bezpieczeństwa ekonomicznego, pewności zatrudnienia, awansu itp. związanego z poczuciem komfortu funkcjonowania jednostki na każdej płaszczyźnie organizacji. Ma to swoje praktyczne konsekwencje dla przyjętych rozwiązań konstrukcji badań.

W rozdziale drugim Doktorantka zajmuje się teoretyczno-poznawczymi rozważaniami dotyczącymi determinant bezpieczeństwa personalnego. Koncentrując swoją uwagę na różnorodnych czynnikach, Autorka wskazuje na rolę miękkich determinant zwłaszcza dla hierarchicznej organizacji Państwowej Straży Pożarnej. Są to istotne rozważania z perspektywy realizacji celu pracy. Lektura tego fragmentu rozprawy, obok wskazania na liczne interesujące wątki aplikacyjne, budzi pewne wątpliwości i spostrzeżenia, które dotyczą braku w rozdziale rozważań o pojęciu i podziale zagrożeń bezpieczeństwa personalnego, co mogłyby szerzej wynikać z nawiązania do literatury dotyczącej podstaw teorii bezpieczeństwa. Traktuje się tam zagrożenie jako pewien potencjał, który może spowodować niepożądany incydent, samo zagrożenie zaś nie jest jeszcze tak poważne, dopóki nie natrafi na podatność, czyli słabość aktywu, którego dotyczy,

W rozdziale trzecim Doktorantka dokonała charakterystyki wybranego obiektu badań, czyli Państwowej Straży Pożarnej. Szczegółowym przedmiotem analiz był system bezpieczeństwa personalnego w ujęciu formalno-prawnym. Uwaga Autorki skupiona została na takich elementach analizy jak: wartości organizacji, formalne stymulatory zaangażowania do pracy, rola i wybrane zadania dowódcy, komunikacja wewnętrzna i bariery komunikacyjne.

Lektura treści rozdziału 3, obok wielu istotnych spostrzeżeń Autorki, skłania do polemiki. Pisząc o komunikacji wewnętrznej Doktorantka nie zwraca uwagi na więzi nieformalne, podkreślające komunikację nieformalną. Jest to jeden z fundamentów bezpieczeństwa personalnego w służbie dotyczącej wszelkich interwencji, chociażby tak, jak w służbie patrolowej prewencji policji, czego Autorka nie uwzględniła w przypadku

opisu dotyczącego poczynań interwencyjnych – ratowniczych. Dalej Autorka pisze, i słusznie, o potrzebie identyfikacji barier komunikacyjnych w strukturach PSP, ale nie wyjaśnia na podstawie jakich źródeł dokonała ich opisu. Wprawdzie na stronie 159 jest luźna wzmianka, że „... z własnych obserwacji i rozmów z pracownikami PSP”, ale brak opisu czego one dotyczyły. Powstaje zatem pytanie: czy obserwacja jest wystarczającym narzędziem do przeprowadzenia analiz i wyprowadzania wniosków? W przypadku zastosowania obserwacji należałoby wskazać na jej cele, zadania, program, spodziewane wyniki itp. Podobna uwaga dotyczy opisu zmian natury formalnej w PSP – wymuszonych szczególnymi okolicznościami.

Odnosząc się do twórczych rezultatów zawartych w rozdziale czwartym pracy należy odnotować, że Autorka konsekwentnie przeprowadziła wielowątkową analizę determinant bezpieczeństwa personalnego w strukturach Państwowej Straży Pożarnej. Ten fragment pracy, liczący 114 stron, należy uznać jako ważny z punktu widzenia możliwości zastosowań w praktyce polskich służb ratownictwa.

Z kolei ostatni piąty rozdział zawiera ukoronowanie rozważań Autorki w postaci potrzebnego dla realizacji celu rozprawy modelu koncepcyjnego zmian rozwiązań w systemie bezpieczeństwa personalnego w Państwowej Straży Pożarnej. Traktuję ten fragment rozprawy jako ważny i metodologicznie uzasadniony. Przedstawiona w tym fragmencie pracy treść jest wynikiem własnych, oryginalnych przemyśleń i dociekań Autorki.

Na podstawie dokonanej oceny stwierdzam, że przyjęte założenia konstrukcyjne rozprawy umożliwiły Autorce realizację celów badawczych, co zostało uwidocznione w sposób bezpośredni w rozdziale piątym. Doktorantka w części empirycznej wykazała się znajomością warsztatu badawczego, a także swobodą w poruszaniu się po złożonej problematyce badawczej.

6. Strona warsztatowa rozprawy

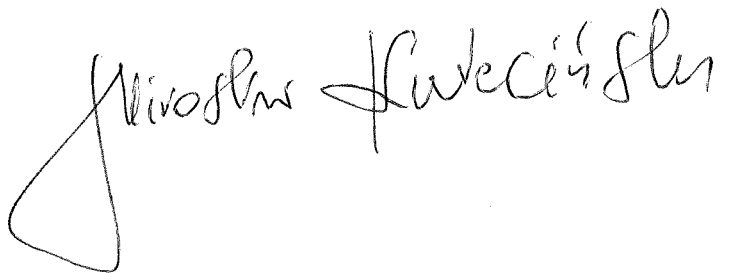
Recenzowana rozprawa doktorska cechuje się wystarczającą kompleksowością, gruntownością i wnikliwością dociekań. Praca napisana jest na ogół poprawnym językiem, używane pojęcia i charakteryzowane zjawiska są wyjaśnione. Autorka dowiodła staranności i samodzielności w budowaniu dzieła naukowego. Także metody i techniki badawcze zastosowane przez Autorkę rozprawy zostały poprawnie użyte.

Jeśli można uznać to za słabość pracy, to uznaję, że jej ogromna objętość (treść oraz załączniki to ponad 680 stron) wydaje się być niespotykaną w postępowaniach promocyjnych i utrudniającą lekturę oraz analizę.

7. Podsumowanie

Biorąc pod uwagę całokształt powyższej oceny stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani magister Sylwii Krawczyńskiej stanowi oryginalne i merytorycznie dojrzałe rozwiązanie tematu naukowego, wnoszące twórczy wkład w rozwój nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu. Tym samym odpowiada wymaganiom stawianym przez Ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym. Stawiam zatem wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Kraków, dnia 16 lipca 2019 r.

Handwritten signature in black ink, reading "Wiesława Krawczyńska". The signature is written in a cursive style with a large, stylized initial 'W'.